

HOOFDSTUK 6

VOORTGANG NAAR HET KATHOLICISME.

'IN VEILIGE HAVEN'

In haar aantekeningen besteedt Judith Mendes da Costa veel aandacht aan haar voortgang naar het Katholicisme. Ze herinnert zich veel en beschrijft ervaringen. De dominicaan pater Joseph J.P. Frehe, kloosternaam Mathias (Thijs) 1890–1967, begeleidt haar en volgt met haar, zoals blijkt, een eigen weg. Judith koos als kopje van dit relaas: *In veilige haven*. AB 18

'Het was op een winteravond dat we thuis om de ronde tafel in de huiskamer zaten te lezen. Het was er

Het begin van haar weg naar het Katholicisme.

rustig en stil. Mijn broer las het Handelsblad altijd van A tot Z. Ik vroeg hem, of ik er een gedeelte van kon krijgen als hij het uit had. Hij reikte me een der bladen over en toen ik de inhoud had doorgekeken, keek ik vlug de advertenties door. Daar viel mijn blik op één ervan: 'Conferenties voor Niet-Katholieken, Spuistraat, 's avonds 8.15 uur. Onderwerp ... door Pater---- Direct had ik mijn besluit gemaakt er heen te gaan. Bij de tweede conferentie stond een jonge Pater, - 5 jaar ouder dan zij -, in habijt met mantel op de preekstoel. 'Ineens midden onder de preek hoorde ik hem de woorden van Christus herhalen: 'Komt allen tot mij die vermoeid en belast zijn en ge zult rust vinden voor uw zielen! (Mt 11,28).' AB 19-20

'Deze woorden klonken als een openbaring in mijn oren! Nog nooit had ik ze eerder gehoord en ik dacht: 'Wie zouden die allen wel zijn? Alle Christenen of alle mensen? Maar als er alleen de Christenen mee bedoeld worden dan zou Christus toch zeker wel gezegd hebben: Komt allen, gij Christenen, tot Mij. Maar Hij heeft allen gezegd, dat zijn alle mensen en daar hoor ik ook bij.' Na de derde conferentie spreekt ze pater Frehe aan, die haar ontvangt op de pastorie. Pater Thijs Frehe werkt

als kapelaan van 1917 tot 11 februari 1942 vanuit de pastorie van de Dominicuskerk aan de Spuistraat te Amsterdam.

Hij is opgenomen in het team dat Conferenties geeft voor niet-katholieken. Hij krijgt Judith onder zijn gehoor in 1918 en begeleidt haar tot haar doop op 13 oktober 1923. Daarna blijft hij, met enkele onderbrekingen, haar biechtvader tot haar kennismaking met de Dominicanessen van Voorschoten op 1 september 1930. Bijlage 1. Pater Frehe, O.P.

In het najaar van 1918 belt Judith 's avonds om half negen aan, voor een korte ontmoeting in de spreekkamer. Na een paar minuten is pater Frehe daar.

De ontmoeting met pater Frehe, O.P.

Na een paar korte vragen, begon ik zonder

enige bevreemding mijn verhaal over mijn zoeken in allerlei richtingen en vertelde van de veranderde Joodse gebruiken. De Pater lachte af en toe hartelijk. Aan het eind van mijn verhaal zei ik: 'Pater, ik zou zo graag heel gelukkig willen worden. Als ik nu Katholiek word, ben ik dat dan?'

'Volmaakt gelukkig zullen we eerst in de hemel zijn. Dat kan niet hier op aarde,' zei de Pater ernstig. 'Dus U bent het ook niet?' vroeg ik weer en het was meer verwondering dan teleurstelling, toen de Pater van nee knikte. Hij zag er heel gelukkig uit, vond ik.

Na enig nadenken kwam er een andere vraag: *'En de innerlijke vrede dan, kan ik die krijgen?'* *'Ja, die wel! En ik kan je de verzekering geven dat als je Katholiek bent en alles doet, wat de Kerk je voorschrijft, je de vrede des harten zult bezitten en dat is het grootste geluk voor ons mensen hier beneden.'*

Dit antwoord bevredigde me, want rust en vrede voor mijn ziel, zocht ik met al het vuur dat in me was.

Toen ik onderricht verzocht vroeg de Pater, of ik wel eens bad, waarop ik antwoordde: 'Een enkele keer als ik in de rats zit!'

**Toen zei hij ernstig: 'Je moet bidden; als je niet bidt, ben je voor de haaien!
Je moet niet bidden om Katholiek te mogen worden, want daar weet je nog niets van. Misschien moet je wel Boeddhist of Mohammedaan worden!'
Dit maakte een verrassende indruk op me; zo'n gezegde had ik in het minst verwacht. Tot slot zei de Pater: 'Je moet bidden, of God je het ware geloof wil geven, want dat kan ik niet, dat kan God alleen.' AB 20**

Pater Frehe gaf haar een paar boeken mee: *Het meer van Genève* en *Hoe ik christen werd* door de Deense bekeerling Johannes Jörgensen, (06-11-1896 – 29-05-1956).

Judith heeft grote moeite met dit mysterie, mede door haar trouw aan haar belijdenis in het Sjema Israël – Hoor Israël! Adonai, - onze

Het mysterie van de Allerheiligste Drieëenheid.

God, Adonai is één en enig! -. De joodse onderwijzer, hoofd van de school, onderhoudt haar daar ernstig over met als conclusie: 'De Katholieken hebben niet één God maar drie Goden en daarom zijn ze slecht en mogen we niet in hun kerken komen.' AB 6-7

Anderhalf jaar heeft Judith onophoudelijk God om het geloof gesmeekt.

Na de dood van haar Vader, - maart 1908 -, slaapt Judith op de slaapkamer van Moeder. Ze krijgt een zitkamer op zolder, waar ze blij mee is; een eigen domein waar ze kan bidden en studeren; een ruimte voor zichzelf.

Toen ze op dat kamertje kwam, zag ze dat Fien, de katholieke dienstbode, daar had schoongemaakt. Alles stond op een andere plaats. Fien maakte haar verontschuldiging en zei dat ze ook een stapeltje

Fien maakt schoon en wordt 'deelgenoot'.

boeken had gevonden en in een laatje had gelegd. 'U moet er niet boos om worden dat ik het U vraag. Is de Juffrouw soms van plan katholiek te worden? Want het zijn leerboeken over het Roomse Geloof!'

'De schrik sloeg me om het hart! Toen kwam het er heel ernstig uit: 'Fien, als je niet zwijgt, word ik van de trap gesmeten.' Ik maakte het expres slimmer om indruk te maken. 'Ik weet niet of ik Rooms word, maar ik leer er wel voor.' Toen begon Fien te huilen en zei: 'O! Wat heerlijk. U hoeft niet bang te zijn dat ik het iemand zal vertellen, maar wel zal ik goed voor U bidden elke dag, dat U het maar worden mag!'

Wanneer ik nu in de keuken kwam en Fien was er ook, dan zong of neuriede ze het bekende wijsje van Manna de Wijs-Mouton 'Gromoe, wat zal je me geven als ik mijn Communie ga doen?' AB 23

Het couplet: 'Gromoe, wat zal je me geven als ik eens mijn communie ga doen? Ik heb je een slot met een sleutel beloofd. Dat niemand je kindervertrouwen ont-rooft; want vent, om je ziertje sluipt menige dief; dat moet je versluiten, mijn prinseke lief.

Manna de Wijs-Mouton: Haagse chanssonnière (1873-1947).

Zij schreef tekst en melodie.

Kerstfeest 1922.

Een paar dagen eerder koopt Judith een grote kerstklok en hulst. *'Op de eerste kerstdag ging ik naar de Plechtige Hoogmis in de Spuistraat. Ik was helemaal in de stemming. Daarna kocht ik kerstkransjes en 's middags nam ik een potje thee mee naar mijn toevluchtsoord. Het was er waterkoud, bloemen stonden op de ruiten en ik kon geen kachelkje krijgen. Met mijn winterjas aan vestigde ik me in dit heiligdom, leerde mijn les, las in de geleende boeken, dronk thee met kerstkransjes en was o zo rijk en gelukkig.*

Wel dacht ik toen aan de anderen beneden, voelde me eenzaam en toch ook weer niet alleen. Zo stond God me in die dagen al met zijn troost en genade terzijde en

***vergoedde Hij me om wat ik om Hem verlaten had! Het bijeenzijn van wat me het dierbaarste was: Moeder, broers en zusters, de trouwe huiselijke haard.'* AB 23**

'Eens spraken Fien en ik op een zondagmorgen af, om vroeg naar de stille Heilige Mis te gaan in de Sint Willibrorduskerk. Vol angst had ik bij een kiosk op haar staan wachten. Als er maar geen bekende aankwam! We gingen samen naar binnen. Eerst zat ik op de bank.

**Met Fien
naar de kerk:
een knieval voor God.**

Na enige tijd pakte ze een kussentje, legde het voor me neer en zei: 'Ons Heer is uitgesteld, dan knielen we altijd.' Ineens deed ik het! Wat een vreemd gevoel kreeg ik die eerste keer, nu ik me zo klein voor God had gemaakt. Ik probeerde meteen te bidden en het was, alsof God me met al Zijn Liefde tegemoet kwam. Ik voelde me vernietigd, beschaamd en verlegen voor de grote God, die daar voor me stond, al geloofde ik het toen nog niet met volle overtuiging.

De eerste keer dat ik die overwinning behaalde en voor God geknield had, kreeg ik een gevoel alsof er van binnen iets veranderd was.

***Er was iets stukgeslagen in mijn hoogmoed, die zo sterk in me leefde. Nu ging ik bijna iedere zondag naar de Hoogmis in de Dominicuskerk. Ik genoot als de Pater, die me les gaf, het Heilig Misoffer opdroeg en ook preekte. Ook vond ik het fijn, als de Pater met de kwast zwaaiend, zegenend door de kerk liep. Nu knielde ik ook altijd onder de Heilige Mis.'* AB 24**

Judith ontmoet Smit, lid van de Vrije Gemeente, die haar in contact brengt met een gereformeerde onderwijzeres. Zij ontmoet haar na de Hoogmis in de Rozenkranskerk. Judith vertelt haar dat ze aan het leren is om katholiek te worden. Ze worden vriendinnen; zij woont op kamers, eet in de 'adva' in de Marnixstraat. AB 24 Bijlage 2. Adva (kosher) restaurants.

Op een keer vraagt pater Frehe of ze geen kloosterling wil worden.

'O nee', zei ik, want ik dacht aan de nonnetjes in Amsterdam met stille, bleke gezichten. Die lachten vast nooit en ik hield zo van de pret!' AB 25

Op een zaterdagavond gaat Judith naar een vriendin, maar die is niet thuis. De hospita weet dat ze altijd op haar kamer mag wachten. AB 25

'Bijzondere gebeurtenis!'

'Meteen ging ik er bidden, wat ik trouwens altijd deed als ik alleen was, ook onder het werk. Voor de zoveelste keer vroeg ik God om het licht van het ware geloof en ik dacht: 'Wist ik maar, of Onze Lieve Heer het hebben wil dat ik rooms word en ik bad: 'Niet om de Pater, die het zeker prettig zou vinden als ik katholiek wil worden, maar alleen om U als U het wilt.'

'Toen, ineens, onverwachts klonk het verpletterend antwoord in mijn ziel. Het antwoord van God dat insloeg als de bliksem. Het waren drie woorden en nog nooit heb ik ze voor iemand kunnen herhalen:

DE AANBIDELIJKE Wil VAN GOD, zo heilig zijn ze voor me. AB 26

Na een kwartiertje kwam mijn vriendin thuis en bleef ik maar kort, want ik had een vurig verlangen alleen te zijn. Alléén met God, die me in één ogenblik de genade geschonken had, waar ik vijf jaar lang op had gewacht en juist in een tijd, waarin ik wel veel bad en veel goed deed, maar ook God dikwijls zwaar beledigde.

We namen vlug afscheid en ik stond op straat. Het was al laat, zeker elf uur. Nog nooit had ik me zo blij en gelukkig gevoeld. Het was of ik in de hemel liep, geen lichaam meer had maar enkel een ziel, een wonderlijke ziel!

Ook was het net dag, want er was een mooi licht om me heen: geen licht van gas of elektriciteit, maar een he-

melse glans waarin ik mocht lopen. Dat duurde een paar minuten, maar het is onuitwisbaar in mijn geheugen geprent, zoals alle dingen die niet van deze aarde zijn! Omdat het zo heilig was, kon ik er met nie-mand over spreken, ook niet met de Pater, die me les gaf.' AB 26

'Toen ik dan ook de eerstkomende dinsdagavond weer les had, bewaarde ik het diepste stilzwijgen hierover.'

Ook na de tweede les heeft ze weer moeilijke vragen, - waarschijnlijk over de Drie-eenheid - maar ze kan zich niet meer herinneren welke het precies zijn.' AB 26

'Wel weet ik nog goed dat de Pater antwoordde: Dat staat met de Godheid van Christus in verband en daar geloof je nog niet in, is het wel?'

'Ja, Pater', zei ik. 'Geloof je daar wel aan?' 'Ja', antwoordde ik weer.

'En aan de Heilige Drie-eenheid?' ging de Pater verder.'
'Ja, ook'.

'En aan het Heilig Sacrament des Altaars?' 'Ook!'

'Nu ineens wel?' vroeg de Pater verwonderd. 'Maar eerst toch niet, is het wel?' 'Nee, eerst niet', zei ik enkel heel stil.

'Wat is er gebeurd?' ondervroeg hij verder.

Maar ik zei ontwijkend: 'Daar kan ik niet over spreken, dat is zo moeilijk.' 'Ik moet het toch weten en ik beloof je dat het bij mij alleen blijft; ik zal er met niemand over spreken.'

Toen heb ik het hortend en stotend verteld en ook het slot, hoe blij en gelukkig ik was. De Pater zei dat hij alles geloofde, vooral omdat ik me daarna zo blij voelde.'
AB 26

'Als je verdrietig geweest was, zou ik het niet voor echt gehouden hebben.' Toen kwam het er ernstig uit: 'Weet je dat je nu al verplicht bent katholiek te worden, ook al zou je de andere waarheden nog niet geloven.'

Ik knikte en zei enkel: 'Ik wil ook heel graag Katholiek worden!'

Ik zou nu geen les meer krijgen in apologie, maar nog een half jaar catechismusonder-richt en daarna zou ik gedoopt worden. AB 27

Woensdag 10 oktober 1923 gedoopt.

**Op zondag 14 oktober
Eerste Heilige Communie
en in het najaar gevormd.**

In overleg met pater Frehe bepaalt Judith de doopdag tijdens haar vakantie, op woensdag 10 oktober 1923 in de Dominicuskerk in de Spuistraat te Amsterdam.

Op voorstel van pater Frehe kiest ze als dooppatroon de heilige Joseph, de voornaam van pater Frehe.

Een nichtje van Judith, werkzaam op hetzelfde kantoor, vertelt haar dat Zeist heel mooi is voor vakantie. Judith neemt het besluit dat te doen. Zo reist ze in oktober met de trein naar Zeist en huurt voor veertien dagen een 'kamer met pension' bij een gereformeerde verpleegster, die een zieke oude dame verzorgt. Ze krijgt een zitkamer beneden en een frisse slaapkamer boven.
AB 28

In de ochtend van woensdag 10 oktober 1923 reist ze naar Amsterdam, Spuistraat, voor een laatste gesprek. Pater Frehe raadt haar aan langs de kerk op het Begijnhof te gaan om nog wat te bidden.

's Middags om vier uur is de plechtigheid. De redacteur van de Bazuin, pater Perquin, is peter en Betje, de huishoudster, de meter. AB 29

Na inleidende rituelen, breekt het plechtige ogenblik van de doop aan. *'Ik stond van de bidstoel op en gebogen over de doopvont vloeiende het gezegend water over mijn voorhoofd. Toen ik daarna weer op het bidstoeltje knielde, voelde ik me totaal vernietigd. 'On est écrassé' heeft zo kernachtig Balfen, de vriend van Dom Willibrord Verkade, gezegd. Er is geen goed Nederlands woord voor te vinden dat voldoende uitdrukt wat er in 'n mens na het Doopsel omgaat. Misschien is 'kapotgeslagen' of 'vermorzeld' nog de beste benadering. Het is*

***in ieder geval iets groots wat de ziel overweldigt en overmeestert. Toen kreeg ik een brandende kaars in mijn hand als symbool dat ik nu Christen geworden was en ook, verlicht door de genade van het Geloof, mijn licht voor anderen moest laten schijnen.'* AB 29**

Judith reist terug naar Zeist. 'Op mijn slaapkamer knielde ik neer, bedankte God met mijn hele ziel voor al het mooie, grote, geweldige dat Hij mij geschonken had.

Toen ik opstond had ik ineens een ingeving om een gedichtje te maken voor de Pater en dat voorin in het boek te schrijven dat ik hem ten geschenke wilde geven.

***Mijn hart verlangt naar U alleen.
O Jezus, ik en weet niet één
die zoo mij kan verblijden
in deze droeve tijden.***

***Mijn ziel is nu van zonden vrij.
Zij kan nu welgemoed en blij
haar nieuwe taak voleinden.
Wil haar Uw zegen zenden.***

***Ik dank U Vader voor den dag
die mij het Nieuwe Leven gaf.
Hij schonk mij zekerheid en vreê.
O! laat die mij, dit is mijn beê.***

AB 30

***Een week later stond het in De Bazuin, die ik altijd bij mijn vriendin liet bezorgen. Het was een hele verrassing, maar ik schrok niet weinig, want dat had ik in het minst verwacht! 'Het is in druk verschenen,' zei ik later tegen de Pater.'* AB 30**

Zaterdag 13 oktober reist ze terug naar Amsterdam. Daar ontvangt ze de Eerste Heilige Communie op zondag 14 oktober in de Rozenkranskerk, omdat er in de

Dominicus die zondag een viering is in de Byzantijnse ritus. *'Wat er toen allemaal gebeurd is, weet ik niet. Wel dat ik zeker meer dan een uur met Jezus in het gebed innig verenigd ben geweest.'* AB 31

Later bezoekt ze pater Frehe. *'We spraken af dat ik, indien het mogelijk was, zondags naar de Heilige Mis zou gaan, maar als het moeilijk uitkwam met de huiselijke omstandigheden was ik vrijgesteld. Ook mocht ik op vrijdag en de geboden vastendagen vlees eten. Eens in de maand zou ik bij de Pater gaan biechten.'* AB 32

In de winter van 1923 – dat zal in november of december zijn geweest – ontvangt Judith het Vormsel in de Sint Catharinakerk op het Singel, Amsterdam. Omdat Judith geen vormselpatrones kan vinden, stelt pater Frehe voor de Heilige Theresia van Avila. Mgr. Callier, bisschop van Haarlem, dient het Vormsel toe. Na afloop gaat Judith naar haar zolderkamertje thuis. *'Op mijn kamertje doorleefde ik nog eens de diepe betekenis van het Heilig Vormsel.*

***Nu waren we als vormelingen toegerust met de zeven gaven van de Heilige Geest en klaar voor de komende strijd!'* AB 33**

Aan een kettinkje draagt Judith een zilveren kruisje dat misschien zichtbaar is geweest voor de anderen op kantoor. Want toen er gestemd moest worden, plagen ze haar met de vraag of ze nu op iemand van 'de Roomse lijst' moet kiezen.

Hoe vertel ik het thuis?

En dan nog een probleem: Moet Judith thuis vertellen dat ze nu Katholiek is?

'Mijn vriendin {Hermien} vond dat ik het beter ronduit kon zeggen dan het geheim te houden. Maar voor Moeder, die overspannen was en dikwijls ziek te bed lag, durfde ik er niet mee voor de dag te komen.

***Ook de Pater (Frehe) vond het niet goed dat ik het nu al vertelde. Toch had ik dikwijls erge strijd, vooral toen het Joodse Paaschfeest voor de deur stond.'* (1924). AB 33**

Judith neemt met haar vriendin, Hermien, deel aan het paasfeest thuis en leest het Hebreeuws zo goed voor dat een van haar broers haar een compliment maakt.

'Onverwachts barstte de bom!'

'Het was Eerste Paasdag, Christen Pasen! Zondag 20 april 1924. Een stralende lentedag. Na de koffie was ik nog even de stad ingegaan, om voor Moeder, die ziek te bed lag, wat fruit te kopen. Toen ik het haar gebracht had, ging ik – niets vermoedend – mijn hoed op en mantel nog aan -, de huiskamer binnen. Direct trof me een pijnlijke situatie.

Gespannen – nerveus – stonden mijn drie broers in de kamer en zo toen ze me zagen, zei de jongste {Abraham} kort en hardop: 'Ik vind, we moesten het haar op de man af vragen.' Hij nam zelf het woord en zei: 'We hebben van Hermien gehoord dat je tot het Katholieke Geloof bent overgegaan en we zouden heel graag willen weten of dat waar is.' 'Ja', zei ik ronduit, 'dat is zo, ik ben Katholiek en ik kan jullie erbij zeggen dat ik heel gelukkig ben!'

'Mijn jongste broer zei driftig dat hij niet kon begrijpen hoe men tot zo'n stap kon overgaan zonder er eerst rijpelijk over nagedacht te hebben. Rustig antwoordde ik hem dat ik er meer dan vijf jaar over had nagedacht. 'Vind je dat genoeg?'

Mijn middelste broer was buiten zichzelf en vroeg: 'Waarom heb je ons niet eerst om raad gevraagd alvorens zo'n stap te doen?' 'O, als ik dat gekund had, als ik dat geweten had dat ik om zo iets bij jou om raad had kunnen komen.'

'Dan hadden we je het natuurlijk afgeraden', volgde er meteen op.

De oudste, Raphael, vond dat ik zo stiekem, in het geheim had gehandeld in plaats van het vooruit bekend te maken. Toen zei ik dat ik dit niet gedurfd had, ook niet om Moeder. Nogmaals zei ik dat ik zo gelukkig was ein-

delijk na lang zoeken het ware geloof gevonden te hebben.'

'Is ons geloof niet goed genoeg?'

'Is ons geloof dan niet goed genoeg? Schaam je je voor ons Joden, die je hebt opgelicht?' Ik zei dat ik precies hetzelfde voor hen gebleven was, maar het hielp niet! Woedend ging mijn middelste broer de kamer uit, de trap af en de straat op. Met een harde slag viel de straatdeur dicht. 'Mijn God, waar zou hij heengaan?' dacht ik.

Toen ging mijn oudste broer naar zijn kamer boven. Hij was de zachtmoedigste van de drie. Later hoorde ik dat Hermien het hem een maand geleden had verteld, toen hij haar op een avond naar huis bracht. Hij had haar toen zijn zorgen om mij verteld dat ik zo stil was en teruggetrokken en dat ik, als de anderen aan tafel gingen bidden, verlegen naar beneden zat te kijken. Toen had ze hem verteld dat ik Katholiek was geworden al anderhalf jaar geleden. Dat ik het hem niet had durven te zeggen om ruzie te voorkomen en om Moeder. Een maand bleef hij ermee rondlopen, vertelde het toen aan de anderen, die meteen het ware wilden weten. Ze vonden het ook een schande voor de familie en voor de Portugees-Israëlitische Gemeente waarvan Vader lid van de Kerkenraad was geweest.

'Alleen Abraham bleef nu met me in de huiskamer achter, want mijn zus was niet bij dit toneel aanwezig geweest. Met hem kon ik het altijd het beste vinden. Onze karakters kwamen veel met elkaar overeen. 'Nu zijn de andere twee weggelopen.

'Ga jij nu ook heen?' begon ik. 'Heus, het is uit echte persoonlijke overtuiging dat ik het gedaan heb, anders zou ik het toch nooit hebben kunnen doen. Geloof me toch als ik zeg dat ik heel gelukkig ben.'

Ik wist dat hij veel van me hield en daarom zei ik dit laatste er nogmaals bij. Toen kwam hij naar me toe en kustte me.

De reactie bleef niet uit, want de tranen rolden over mijn gezicht. Toen ben ik heengegaan, ook de straat op.

Bram boos. Judith's isolement.

'Tegen half zes was de tafel gedekt, maar er werd weinig en vlug gegeten en haast geen woord gesproken. Mijn middelste broer was nog niet komen opdagen. Pas tegen negen uur kwam hij thuis. De volgende morgen zag ik kans mijn jongste broer te spreken te krijgen en vroeg ik hem om raad. Nu was hij helemaal omgekeerd, verdacht me van kwaad over de kasboeken van Moeder, waaraan ik part noch deel had. Dat moest ik eerst bewijzen, dan zou hij met me praten. Hieruit begreep ik dat de andere broers hem omgepraat hadden, hoe verdrietig het ook voor me was. Ik begreep dat ik alleen stond tegenover mijn huisgenoten. Met mijn zus Netty kwam ik overeen dat ik voorlopig niet meer aan tafel zou komen eten.' AB 33 -34

Ze blijft bezorgd om Judith. 'Als je jezelf maar niet verwaarloost.' 'Maak je maar niet ongerust over me; ik ga boven op mijn kamertje eten en zal wel voor alles zorgen.' 'Hoe doe je dat met warm eten?' 'O, ik koop brood, boter en kaas en red me best,' zei ik luchthartig en ik besloot er een glas water bij te drinken.' AB 35

Rond Moeder.

Een zenuwarts bezoekt Moeder en kan de familie geruststellen. Moeder mag thuis te bed blijven, maar er mogen geen vreemden bij haar toegelaten worden. Vanzelfsprekend is Judith blij met dat bericht. Na een paar weken ligt Moeder nog te bed. Haar toestand wordt erger, zelfs zo zorgwekkend dat we vrezen dat ze elders verpleegd moet worden.'

'In haar overspannen toestand, - toen ik met mijn zus bij haar op de kamer sliep -, heeft ze me vroeg in de morgen hardop vervloekt. Het was vreselijk om aan te horen! Mijn zus was erbij en wenkte me om spoedig de kamer te verlaten. Toen heb ik me vlug aangekleed en al 's morgens om half vijf het huis verlaten.' AB 35

Lopend door de holle straten denkt Judith aan haar Moeder. *'Hoe zou het aflopen? Zou ze het gehoord hebben van mijn overgang? En was ik nu de schuldige dat het niet goed met haar ging? Ik moest er maar eens gauw met de Pater over praten, want zo hield ik het niet lang uit!'* AB 35

Judith vindt op zolder een matras en beddegoed en gaat voortaan op zolder slapen.

Om haar broers vóór te zijn, verlaat ze om kwart voor zeven het huis en gaat naar de sint Willibrorduskerk en daar te communie.

'Na een paar dagen ben ik Moeder gaan bezoeken en was ze heel rustig en gewoon. Moeder scheen het buiten bewustzijn gezegd te hebben en ik deed of er niets gebeurd was. Toch bleef ik boven slapen en kwam haar iedere morgen vroeg even goedendag zeggen voor ik naar de Kerk ging.'

De bemoediging van Pater Frehe.

De eerstvolgende zaterdag ben ik naar de Pater gegaan, vertelde hem alles in de biechtstoel. Hij vroeg: 'kun je dat alles wel dragen?' waarop ik heel opgewekt antwoordde: 'O Pater, ik ben heel gelukkig!' 'Dat is mooi, heel mooi', klonk het in het stille heiligdom {van de biechtstoel}.

'Al mijn vreugde loste zich op in een stil innige dankbaarheid aan God die me tot kind van Zijn Kerk had gemaakt, kind van die Grote blijde Kerk. Dikwijls zat ik geknield om boete te doen voor mijn dwalend volk.' AB 35

Alleen 's nachts thuis.

Vanaf april 1926 komt Judith alleen thuis om te slapen. Ze gaat er heen om half twaalf en is om zeven uur 's morgens weer weg. 'In de tijd vóór en na kantoor zwerft ze door de stad en eet warm in het restaurant voor de middenstand in de Marnixstraat. *'Hier had ik tenminste een beetje huiselijkheid.'* Na vele menu's geprobeerd te

hebben kiest ze een schotel die ze anderhalf jaar lang gegeten heeft. 'AB 36

Nu Judith deze confrontatie met haar familie zo goed mogelijk is doorgekomen, blijft haar woonsituatie moeilijk. Waar kan ze een thuis vinden?

Via het kantoor kan ze zich aansluiten bij een kookcursus, elke dinsdagavond, speciaal voor kantoor – en bankpersoneel. Ze zijn met vijftien cursisten, onder wie een katholiek meisje van achttien jaar die in betrekking is bij de stationschef van het Weesperpoortstation. Ze krijgt er een goede band mee.

De Missie-naaiking.

Bij het doorkijken van de Kerklijst van Amsterdam ziet Judith een advertentie: Missie-naaiking, Mevr. De Haas. Als ze weer eens in de pastorie van de Spuistraat is, vraagt ze aan pater Franssen of ze zich daar-bij kan aansluiten. Hij vindt het best en zo komt ze in een kring van tien dames, die bij elkaar komen bij een behangersfamilie in de Westerstraat. Ze mag haken aan de rand {van het kleed} voor de communiebank, samen met een meisje dat zou intreden bij de Zusters van Carolus Borromeus. *'Weer kwam de gedachte aan het klooster bij me op, maar ik zette het maar gauw van me af. Dat was toch niets voor mij: nooit meer lachen en pret maken.'* AB 40.

Ze treft daar ook een groep van zes meisjes die samen een Mis aan het instuderen zijn die ze in de gevangenis zullen zingen. Ook zingen ze in het Lof in de kerk in de Tichelstraat en zo komt ze veel op het zangkoor. Judith kan niet zingen, maar ze geniet van de sfeer en de hartelijkheid. AB 39

Bij een familie in de Jordaan.

Ze wordt ook graag ontvangen bij een gezin in de Jordaan. 'Op een zaterdagavond vraagt moeder - een mens met een gouden hart - 'Jos, naar welke kerk ga je morgen?' *'Naar de hoogmis in de Spuistraat. En dan ga ik mijn boterham opeten in de melkinrichting op het Dam-*

rak en dan zullen we wel verder zien.' Niet weinig verwonderd was ik toen ze me bij de uitgang van de kerk opwachtte en zei: 'En nu gaat Jos met mij mee naar huis.' Ze had voor warm eten gezorgd, die goede ziel. De hele dag bleef ik er en 's avonds gingen we samen naar het Lof. Het was een dag om nooit te ver-geten.'
AB 40

'Jos' is de roepnaam onder welke ze gedoopt is: Jozef, voornaam van Frehe.

Op retraite, 4/7 augustus 1925.

In de Missie-naaikring is een meisje, Leny, die voordat ze intreedt in een klooster, een paar dagen op retraite gaat in Uden. Ze vraagt Judith/Jos mee, maar Judith wil dat even met pater Frehe bespreken. *'Hij zei: 'Een retraite is een alleen-zijn met God, waarin je rustig in de eenzaamheid nadenkt over de belangen van je ziel, in het licht van de eeuwigheid.'* Het zou me goed doen, vindt de Pater.' AB 41.

Judith schrijft naar Uden en een paar dagen later krijgt ze een uitnodiging. De ontangst in Uden is hartelijk. Ze zijn met 48 ongehuwde dames in de leeftijd van achttien tot ongeveer zestig. De leider is een pater Jezuiet. Ze volgt de conferenties en in de vrije tijd moet Judith over zichzelf vertellen: haar Jodin-zijn, haar overgang, de reactie van familie.

'Toen ik weer op mijn rustige kamertje kwam dacht ik: 'Wat is het leven hier toch goed en vredig. O! ik zou hier wel altijd willen blijven. Maar neen: ik moet weer terug naar het strijdkamp ... misschien later ... later.' AB 43
Ter herinnering aan deze dagen schrijft ze een gedichtje. Bijlage 3. Retraite 1925.

Het gebedenverbond voor Israël.

Judith reist terug om in Nijmegen bij mevrouw Wetering, een weduwe op de Groesbeekseweg, te logeren. Twee mederetrailanten komen haar op het eind van de

logeerweek ophalen voor een visite.

'We haalden alles nog eens naar hartenlust op en toen opeens zei een van de meisjes: 'Dat is waar, Jos, we hebben een stukje uit de krant geknipt waar je zeker belang in zult stellen: 'Gebedenverbond voor de Bekeering van het volk van Israël'.

Zij die nadere inlichtingen verlangen kunnen zich wenden tot directeur Hogeboom, Rector van het Ursulinenklooster te Eijsden. AB 45 Judith: 'Natuurlijk was ik blij verrast en besloot direct na mijn vakantie te zullen schrijven. Dat dit een grote invloed op mijn verdere leven zou hebben, daarvan had ik toen geen flauw vermoeden.' AB 45 Bijlage 4. Het Gebedenverbond.

Ze schrijft rector Hogeboom met de opmerking erbij dat *'ze als Joodse bekeerlinge voor dit verbond vanzelfsprekend veel belangstelling heeft.'* De correspondentie komt op gang en de Rector vraagt of ze iets vertellen wil over haar bekeringsgeschiedenis, 'indien dat niet onbescheiden was.'

Judith stelt haar verhaal beknopt op papier en de Rector laat het ook lezen aan zijn secretaresse, Mère Alphonsine.

'Nu volgde een grote verrassing voor me! De Rector schreef: 'Eijsden is wel ver van Amsterdam, maar als U zin hebt de kerstdagen bij ons door te brengen, bent U van harte welkom.' AB 46

De Rector voegt als een vraag toe of de Joden ook geloven in het vagevuur? Judith zal dat opzoeken.

Als Judith de zondag daarop bij haar kennisjes is, staan die op het punt naar de Apologetische vereniging 'De klare waarheid' te gaan, waar Piet Kasteel zal spreken.

Piet Kasteel.

'Hij is zo knap dat hij tegen de professoren debatteert en het van hen wint, wanneer ze geloofsvragen stellen. Hij is pas even in de twintig en Zaterdagavond staan ze wel op een ladder geloofswaarheden te verkondigen. Francisca van Leer, een Joodse bekeerlinge, spreekt

soms ook op de Nieuwmarkt. Soms krijgen ze koolstronken naar hun hoofd gegoid.'

Als in de pauze Judith haar vraag over het vagevuur aan Piet Kasteel voorlegt, nodigt hij haar uit bij hem thuis op een van de grachten dichtbij de Leidschenstraat te komen, om daarover te praten.' AB 47

De ontmoeting verloopt prettig. Judith vertelt hem op zijn verzoek over haar overgang naar het Katholieke geloof en de gevolgen daarvan binnen haar familie en iets over haar zwerversleven.

'Maar mijn hemel, hoe houdt u dat vol en dat al zo lang en in een winter?' 'Ja, maar ik ga elke dag te Communie', gaf ik heel blij ten antwoord, 'anders hield ik het ook niet vol.'

Nooit zal ik zijn openhartige verklaring vergeten: 'Ik ook; ik ga ook iedere morgen te Communie, anders hield ik het ook niet uit.' Er hing een lange stilte, een stilte van wederzijds begrijpen!' AB 48

Bij Anton en Celine Brouwer.

Piet Kasteel komt met een voorstel: een

joodse bekeerlinge is getrouwd met een meester-schoenmaker, die van huis uit katholiek is. Ze wonen in plan West. Ze hebben een kindje van drie jaar en het is een goed katholiek gezin. Misschien kan ze daar een tweede thuis krijgen. Voor de maaltijden kan ze hen dan geven wat ze anders in de Adva – het kosjere restaurant - betaalt.

Piet Kasteel gaat met Judith mee naar het huis van Anton Brouwer en worden hartelijk door zijn vrouw Celine met hun dochtertje ontvangen. Judith krijgt het aanbod op zaterdagmiddag en zondag de hele dag daar te zijn. Bijlage 5, Piet Kasteel.

In Eijsden met de kerstdagen.

Tijdens de kerstdagen verblijft Judith bij rector Hogeboom, die met zijn huishoudster Betje in het rectoraat aan de Breusterstraat in Eijsden woont. De ontvangst is hartelijk. Judith woont de nachtmis bij die haar impo-

neert. Ook maakt ze kennis met Mère Alphonsine met wie ze al had gecorrespondeerd.

Op kerstdag ziet ze het pensioonaat en het werkvertrek van Mère Alphonsine. 'Ik hoorde haar met vreugde spreken over een paar ijverige zelateurs en zelatrices en vroeg of er een kans bestond hiervoor in aanmerking te mogen komen. De Rector en Mère Alphonsine vonden het direct goed en er zouden boekjes en formulieren toegezonden worden aan het adres van de familie Bovenendeert.' AB 50-52

Moeten Joden zich bekeren?

'Voor kerstmiddag had de Rector Mère Alphonsine en Mère Jozeph uitgenodigd. Deze had in Amsterdam gewoond en zei 'dat het toch maar weinig voorkwam dat een Jood tot het Katholieke Geloof overging. 'Je hebt gelijk', zei de Rector; 'Ze bekeren zich niet gemakkelijk, maar als ze het doen, doen ze het goed.'
'Ik vind het eigenlijk zo vreemd', zei ik, 'dat er altijd gesproken wordt van de 'Bekering der Joden'. Het lijkt me niet helemaal juist, want in bekeren zit toch iets van terugkeren en dat moeten de Joden toch niet.

Bij de Protestanten is dat heel iets anders; die kwamen voort uit het Katholicisme. Ze hebben zich afgescheiden met Luther en Calvijn, dus die moeten weer teugkeren.'
De Rector erkent dat hij dit nog nooit zo had gezien met als zijn conclusie: 'De kwestie komt dus enkel neer op het aanvaarden van Christus als de Messias.' AB 52-53.
Bijlage 6: De Messias.

'Ik wil naar het klooster toe.'

Op de kloosterwens van Judith zei de Rector: 'Dan moet je nog drie jaar wachten. Je bent pas anderhalf jaar katholiek en dat is te kort om naar het klooster te gaan. Als je na vijf jaar gaat is dat veel verstandiger, omdat alles dan meer bezonken is.

'Ik sputterde niet tegen, want ik voelde wel dat het een verstandige wijze raad was, waar ik dankbaar voor moest zijn. Wel ging ik dan zeker nog een paar zware jaren tegemoet, maar storm maakt sterk!' AB 53

De volgende dag gaat Judith weer naar Amsterdam met de belofte dat ze in de zomervakantie een week kan komen logeren.

Judith verblijft de weekenden bij Anton en Celine Brouwer en hun dochtertje Marietje. Toen ze aan Piet Kasteel vertelde over haar kloosterplannen zei hij: 'Dan word je vast Benedictines.', maar Celine en Anton noemen de Ursulinen in Eijsden.

Judith wordt lid van de Mariacongregatie en vindt daar veel *vriendinnen*.

De rozenkrans.

'Bijna altijd was ik blij en opgelucht. Toch was ik een enkele keer wel eens in een zwaarmoedige bui. Zo herinner ik me nog goed hoe ik na een gezellige bijeenkomst bij onze directrice {van de congregatie} alleen op die donkere Mauritskade liep, op weg naar huis. Ineens overzag ik mijn zwerversleven van het ene eind van de stad naar het andere en dacht ik aan al die anderen die naar de familiekring terugkeerden en ik?

Als een vreemde sloop ik iedere avond mijn eigen huis binnen, ging zachtjes de trap op, omdat de treden anders zo kraakten, bang dat ik toch nog iemand zou ontmoeten en er dan ruzie zou volgen.

Ik liep langs het water, dacht eraan het maar ineens uit te maken, er liep toch niemand. Toen stak ik mijn hand in mijn mantelzak, voelde mijn Rozenkrans, klemde die uit alle macht vast en riep: 'O Maria, help me toch, help!' En Maria hielp zoals altijd! Het ging over en de rust keerde weer terug in mijn binnenste, maar niet voor lange tijd, want het zou weer gaan stormen.' AB 56-57

Om een reden die niet genoteerd is, zeggen Anton en Cecile Brouwer per brief haar verblijf bij hen op. Judith stuurt deze brief naar Rector Hogeboom die haar advi-

seert dit te eerbiedigen en te bedanken voor de genoten gastvrijheid.

Judith gaat naar de Maria-congregatie in de Spuistraat.

Aan het slot van de bijeenkomst spreekt een dame haar aan: 'Ken je me niet meer uit Uden? Daar ben

Anton en Cecile Brouwer
zeggen het verblijf op.
Judith vindt een nieuw thuis
bij de familie Jacobs.

je toch op retraite geweest?' 'Ja', zei ik opgeruimd.

'Daar was ik ook. Ik heet Annie Jacobs.' Judith vertelt haar verhaal en dat ze weer aan het zwerven gaat.

Annie nodigt haar uit mee naar huis te gaan. De familie Jacobs woont op de tweede etage boven een bakkerij. Nadat Judith haar verhaal verteld heeft nodigt de familie haar uit daar als gast te verblijven. AB 55-58. Het jongste meisje is postulante geweest bij de zusters Franciscanessen, missionarissen van Maria, maar krijgt het advies niet verder te gaan. De middelste zus is verkoopster bij V&D en is verloofd. De oudste, Annie, is al jarenlang chef-verkoopster bij V&D.

Nieuwe biechtvader.

Judith gaat maandag met Annie Jacobs naar de Maria-congregatie. 'Op de biechtstoel van pater Frehe hangt het bordje AFWEZIG. Bij navraag blijkt dat hij overgeplaatst is naar de pastorie van de kerk aan de Maria-plaats in Utrecht.

Judith maakt contact en gaat naar Utrecht, maar het gesprek vlot niet erg. Judith ziet zich genoodzaakt een nieuwe biechtvader te zoeken en op suggestie van Annie kiest ze Piet Kasteel.

Ze vertelt hem het verhaal over het Gebedenverbond en hij vraagt haar hem wat boekjes, plaatjes en gebeden te bezorgen voor zijn zelatrices die gezinnen bezoeken.

Judith vertelt: *'Ik liep de verschillende katholieke scholen af en sprak dan over het werk. Overal werd ik welwillend ontvangenen wanneer ik zei dat ikzelf een joodse keerlinge was en dus vanzelf voor dit werk voelde, werd ik dadelijk binnengelaten.*

Toen ik weer eens bij mijn biechtvader op bezoek was,

vertelde ik hem dat ik door Mère Alphonsine uitgenodigd was een paar dagen in Eijsden te komen. AB 59

Ze kreeg van Piet Kasteel zeventig gulden mee: de collecte bij de mannen-congregatie die hij leidde.'

Het gesprek met de Generale Overste van de Urselinen duurt maar kort: als ze toestemming krijgt van thuis mag ze komen. Rector Hogeboom raadt haar aan nog wat lessen Engels te volgen, vooral conversatie-Engels. Vanuit Eijsden worden haar wat leerboeken toegezonden. AB 60

Opnieuw op retraite in Uden, 1926.

In de zomervakantie van 1926 gaan Annie Jacobs en Judith weer drie dagen op retraite in Uden, geleid door een Pater Capucijn. Judith ontmoet daar een dame die in Amsterdam woont in de straat achter de Ruysstraat. Deze dame vertelt over de reacties in haar familie na haar overgang tot het Katholicisme. 'Ze hebben zeven treurdagen voor me gehouden alsof ik dood was. Nu is het zover dat Moeder zondagmorgen vraagt:

Els, ga je naar de Hoogmis of de Stille Mis?

Ik werk in Haarlem als winkeljuffrouw.

Judith, eerste rij, tweede van links.

Het zijn katholieken en ik kreeg er meteen een tweede thuis.' AB 62. Judith heeft deze dame nooit meer teruggezien.

Sint Nicolaasfeest 1926.

Sint Nicolaas viert Judith bij de familie Jacobs. Ze krijgt een pop, aangekleed als Ursuline die Mère Alphonsine moet voorstellen met een mooi lied erbij. AB 62

Half december wordt Judith ziek en de familie Jacobs neemt haar op. Ze ligt op de divan in de huiskamer. De dokter stelt bronchitis vast.

Even voor Kerstmis is moeder Jacobs jarig en de drie dochters en Judith geven haar een groot Heilig Hart beeld met een lichtje. Ze is er erg gelukkig mee; het beeld krijgt een plaats in de huiskamer in de hoek, juist tegenover de divan. Judith kijkt er 's nachts veel naar. *'Ineens op een avond begint het lichtje bij het beeld te knetteren. Het duurt niet lang, of het gaat uit. 'Hé, dat is jammer', dacht ik en ik zei tot Jezus: 'Wat jammer dat ik U niet kan zien voor ik ga slapen. O! Ik zou U zo graag nog even willen zien.' Net had ik dat gezegd, of ik hoorde in de verte een auto aankomen, die met veel getoeter de hoek van de straat omging en stil hield aan de overkant van het huis.*

De schijnwerper {koplamp} wierp haar volle stralen op het beeld dat nu prijkte in volle glans. 'O Jezus, wat bent U goed!' AB 63

Tijdens de kerstdagen 1926, ligt Judith nog op de divan en geniet van de gezelligheid. Ze heeft haar familie bericht gegeven dat ze ziek te bed ligt bij de familie Jacobs. Haar zus Rachel met haar verloofde en ook een nichtje bezoeken haar. Als Judith weer beter is gaat ze weer thuis slapen. AB 63

Een teken van Gods liefde:

Jezus verschijnt haar 1927.

'Eens ging ik om over elf weg {van de familie Jacobs}. We hadden heerlijk bij de war-me haard gezeten. Toen ik buiten kwam, was er een flinke sneeuwstorm – het

was ijzig, doordringend koud – . Ik keek nog even naar boven, naar de verlichte ramen van mijn goede vrienden.

Toen overviel me een grote droefheid en ik zou me er aan overgegeven hebben, wanneer ik niet plotseling onverwachts de gestalte van Jezus voor me zag. Mijn droefheid van zo even was verdwenen en een grote blijdschap was er voor in de plaats gekomen.

Dit gebeurde geen tien passen van het huis van de familie en nog zou ik precies de plaats kunnen aanwijzen waar het gebeurde. Het was als een gezicht dat meteen weer verdween.'

'Weer was er een stralend licht om me heen alsof ik in de hemel liep. Wel zag ik als in een droom een paar mensen langs me voorbijgaan. Toen ik de hoek om was en op de helft van de volgende straat, was het licht verdwenen, maar de gelukkige stemming bleef. Zo weet de goede God ons op het juiste ogenblik te helpen en te troosten.' AB 63

Vanwege de strenge winter van 1926/1927 vaagt Judith aan haar Moeder of ze bij de familie Jacobs mag gaan logeren nu hun pension gast was vertrokken. Gelukkig heeft Moeder er niets op tegen, wanneer ik dan maar eenmaal per week haar 's middags kom opzoeken. Dan zijn mijn broers niet thuis. Maanden gaan zo voorbij maar telkens is de thuiskomst pijnlijk.

Ze bidt tot Maria: 'U weet wel dat ik die tocht niet prettig vind en bijna zou ik U willen vragen, hoe dikwijls moet ik nog zo naar mijn huis gaan, dat toch geen thuis meer voor me is. Moeder, wanneer is het de laatste keer? Maar neen, al moest ik nog duizendmaal die tocht doen, ja, mijn hele leven, uit liefde voor Jezus en U doe ik het dan graag!'

'Maria gaf me een arm.'

'Geen minuut later volgde al de beloning, want nu zag ik Maria in de straat dicht bij huis. Ze was gehuld in paarsblauwe mantel, die ook haar hoofd bedekte. Ze gaf

me een arm, deed een stap met me mee, waarna ze onmiddellijk weer verdween. Ook weet ik nog precies de plaats aan te wijzen waar dit gebeurde.' AB 65

De familie viert thuis op 3 maart 1927 de bruiloft van Judith's zus Rachel (30.03.1892 - Sobibor 16.04.

Het huwelijk van Rachel met Mozes Lopes-Suasso, 3 maart 1927.

1943) met Jonkheer Mozes Lopes Suasso (1881- 04.03.1931). Judith ziet er tegenop daarbij aanwezig te zijn omdat de kans groot is dat de aanwezige Rabbijn haar zou kunnen vervloeken.

'Het toeval wilde dat ik dicht in de buurt van de Rabbijn stond. Telkens wierp hij me woedende blikken toe en ik dacht: 'Ik hoop maar niet dat hij me straks een slag in het gezicht geeft!'

Volgens de Joodse wet zou hem dit niet als kwaad worden toegerekend. Integendeel! Toen hij weer woedend keek, kwam mijn neef, die het gezien had, wat dichterbij me staan om me – zoals hij later vertelde – als het nodig was te beschermen.

Er werd gebeld en ik zei: 'Ik zal even gaan zien wie er is.' Het spreekt haast vanzelf dat ik dit deed, om een eind aan de pijnlijke situatie te maken.' AB 64

Daarna gaat Judith naar haar Moeder. Na het vertrek van de gasten blijft Moeder met Judith, de drie broers en de huishoudster achter.

Ze dringen er bij Judith op aan om weer thuis te komen overnachten. Judith stemt toe. Moeder maakt 's morgens thee met beschuitjes.

Omdat Judith nuchter wil zijn om te communie te kunnen gaan, zijn die voor de vogeltjes. De familie Jacobs vindt het voor Judith niet prettig, dat ze nu weer heen en weer moet trekken. AB 64.

**Ontslagen in het najaar 1927.
Kinderjuf in Baarn, januari 1928.**

In 1927 wordt Judith, al 13 jaar procuratiehouder, ontslagen. Haar directeur, een verre neef, had haar al een paar keer gezegd uit te zien naar een andere baan, maar dit overvalt haar toch. Ze solliciteert zonder succes en plaatst zelf een advertentie voor een betrekking als kinderjuffrouw in een katholiek gezin met inwoning. Daarop komt een reactie van een echtpaar van een groot hotel in Baarn met als kinderen twee meisjes van drie en vijf jaar en een jongen van zeven. Judith wordt aangenomen per 2 januari 1928. Het gaat haar niet goed af.

'Als kantoorklerk, die thuis nooit iets deed in het huishouden, was ik in veel dingen onhandig en hoe ik ook mijn best deed, kon ik toch niet voldoen aan de eisen die gesteld werden.' AB 66. Judith zegt haar baan op.

De laatste ontmoeting met Moeder.

Pater Frehe vindt dat ze over haar klooster-plan nu met Moeder moest praten. Ze heeft een gesprek met haar, maar durft het niet te vertellen. Het zou een dolksteek zijn door haar hart.

'Dit was de laatste keer dat ik haar gezien en gesproken zou hebben. Lange tijd hebben we in stilte samen doorgebracht en bij het afscheid nemen kuste ze me op beide wangen.

Ik ging de trap af, deed de deur dicht en o, wonder: toen hij in het slot was gevallen, klonk duidelijk een inwendige stem: Dit was de laatste keer. Sindsdien heb ik nooit meer het ouderlijk huis betreden. Mijn biechtvader kon niet veel zeggen. – Intussen raadde hij me aan veel te bidden om uitkomst.' AB 66

Voorschoten in beeld.

'Mijn biechtvader had al enige tijd geleden naar Voorschoten geschreven over mijn kloosterplannen. Omdat ik gesteund was door een Pater Dominicaan vond hij het beter bij de Dominicanessen aan te kloppen. Op een vrije dag had ik me in het voorjaar {1928} al gepresen-

teerd, maar door de huiselijke omstandigheden kon er niets verder afgesproken worden.' Waar nu heen? De familie Jacobs heeft het slaapkamertje verhuurd, maar ze kan tien dagen logeren bij de familie Verschuuren in Hilversum; maar begin juli zouden ze een logé krijgen. Deze familie maakt contact met de rector van de kweekschool, die aanbiedt dat Judith in juli meegaat als begeleidster naar Egmond aan Zee.

Maar er komen twee brieven: een uit Voorschoten met het aanbod dat ze op 1 september kan komen. Er is een lijstje bij met de uitzet. Judith gaat achter de doktersverklaring aan en schrijft naar Voorschoten dat ze alles zal doen om van de familie toestemming te krijgen om op 1 september zich aan te melden.

De twee brieven in
1928.

De andere brief komt van een haar onbekende dame uit Brabant, die haar uitnodigt in de maand juli bij haar te komen logeren. Haar dochter zal de Egmond-plaats innemen. AB 67

Naar de familie Allard,
Geertruidenberg, 1 juli 1928.

Judith neemt dit aanbod aan en ziet het als een beschikking van God. Op zondag 1 juli brengt de familie Verschuuren haar met de auto naar Brabant, met een tussenstop in Den Bosch. Daar is juist een prachtige processie. {Te denken valt aan de Maria-omwegang.}

'Tegen de middag gingen we naar Oosterhout, waar we in het enige hotel nog wat gebruikten en daarna werd ik op de plaats van bestemming gebracht. Het afscheid was heel hartelijk. Papa drukte me stevig de hand en zei: 'Je komt bij vreemde mensen en we weten niet, of je het naar je zin zult krijgen. Als het je niet bevalt kom je bij ons terug. De Beuk, {zo heet de villa in Hilversum} heeft wel veel nestjes (er waren tien kinderen) maar jij kunt er nog altijd bij!' AB 67

Judith wordt vriendelijk ontvangen in de Villa 'De Pinksterbloem', gebouwd door de directeur van de steenfabriek 'de Dong', Herman J.C.M. Allard (1886-1948), in de volksmond genoemd 'Het kasteeltje van Allard'. Er omheen ligt een grote mooi aangelegde tuin.

De gastvrouw is een dame van vijftig jaar. 'Ik heb gedacht, je maar de kamer te geven van mijn zoon Robert, die bij de Paters Benedictijnen in Oosterhout is ingetreden. Niets heb ik hier veranderd, alles is nog precies gebelevend, zoals hij het verliet. – Toen ik beneden kwam, vroeg ik mijn gastvrouw waarmee ik haar van dienst kon zijn, want ik wilde niet enkel logé zijn, maar zoveel mogelijk meehelpen in de huishouding. Mevrouw zei dat ik geheel niets hoefde te doen.' AB 67

Judith maakt kennis met de echtgenoot, Herman Allard, sinds 1923 gepensioneerd burgemeester van Geertruidenberg. Als ze aan tafel gaan hoort ze dat Herman, de jongste zoon, de volgende week terug komt van vakantie. Zijn ouders gaan hem met de auto in Katwijk ophalen. Judith zit aan tafel tegenover de jongste dochter van rond 18 jaar met een verstandelijke beperking die haar toelacht.

'Direct voelde ik me tot haar aangetrokken en besloot ik heel goed en vriendelijk voor haar te zijn. Haar haar was polka geknipt, maar het hing veel te lang over haar oren. Toen mijnheer en mevrouw een dag uit waren, nam ik haar mee naar haar kamer, waar ik haar haar netjes bijknipte. Mevrouw was blij dat ik haar Cootje zo had opgeknipt. Er waren twee dienstboden en ik had hier werkelijk een leventje als een prinses.' AB 68

<p>De Deken en Kapelaan op bezoek.</p>

Haar komst in het dorp was snel bekend. Al heel gauw kwam de Deken met de nieuwe Kapelaan zijn opwachting maken. Toen de Deken vroeg: 'Dat is nu uw logé?' zei mevrouw lachend: 'Een logé heb ik niet, mijnheer de Deken, dit is mijn dochter.' O! Wat klonk dat hartelijk. AB 68

Judith vertelt ook over haar kloosterplannen en hoe moeilijk het is dat aan haar Moeder te vertellen. Allen stellen voor dat ze een brief schrijft; nog diezelfde middag gaat de brief op de bus. Na twee dagen komt er antwoord, geschreven door de middelste broer – de meest driftige -.

Hij had gelukkig de brief onderschept en vond het een schande zo iets te schrijven. Het was onverantwoordelijk gezien Moeders zwak zenuwgestel. Judith licht Pater Frehe in en deze vraagt om het adres van haar getrouwde zus Rachel. Hij wil haar bezoeken en vragen of zij het Moeder wilde zeggen. Maar zij antwoordt dat ze daaraan niet meewerkt.

Judith schakelt nog een relatie in. Die dame gaat op bezoek bij Moeder – maar Judith's broer is erbij. De dame toont haar een foto van haar dochter als kloosterzuster. Moeder zei: 'Dat is een schone roeping! Uw dochter zou zo iets ...' Haar broer valt haar in de rede: 'Dat is niets voor haar. Dat houdt ze nooit uit!' AB 70

Judith krijgt van de familie Allard toestemming te blijven tot het begin van haar kennismakingsperiode, 1 september 1928.

Onverwacht dient zich aan de Rabbijn uit Oss, die haar bezoekt namens de Opperrabbijn van Amsterdam. Het gesprek verloopt vriendelijk. Op Judith's constatering dat ze nu de echte vrede

Bezoek van de Rabbijn sept. 1928.
--

des harten heeft gevonden, antwoordt de Rabbijn: 'Dan moet ik U gelukwensen. Ik hoop van harte dat U uw hele leven zo gelukkig moogt blijven en dat die stap u nooit zal berouwen.' Judith belooft voor hem te zullen bidden. Na zijn vertrek was iedereen opgelucht. AB 71-72

Mary Allard stelt Judith voor naar Voorschoten te gaan om alles definitief met de Algemene Overste te bespreken, maar deze – Zuster Hortensia Bak – is op retraite. *Ze ontmoeten de novicemeesteres, die al wandelend door de tuin, zegt: 'U bent 33 jaar, dus als U geen toestemming kunt krijgen, kunt U gerust komen op 1 sep-*

tember, dat is twee maanden voordat de andere postulanten intreden.'

Ze informeerde naar mijn uitzet en jurk en ik vertelde dat alles gereed lag. 'Dan verwachten wij U zonder tegenbericht. U kunt verzekerd zijn van ons aller gebed.'

AB 73

Afscheid.

Half augustus 1928 reist Judith naar Amsterdam voor een afscheid van de familie Jacobs en naar de villa 'De Beuk' in Hilversum. Ze laat een portretfoto maken die ze insluit bij haar afscheidsbrieven. Haar verjaardag op 25 augustus wordt feestelijk gevierd met toepasselijke cadeautjes, zoals een kruisbeeld, een ingelijste plaat van het Heilig Hart, een Mariafbeelding en een wijwatersvaatje. Alles wordt opgestuurd.

Dan ontdekt ze dat de tweede zwarte jurk niet door de kleermaakster is afgeleverd. Dat wordt een race tegen de klok. Op donderdag 31 augustus, Koninginnedag, brengen Mary en haar broer Herman haar weg.

Ze zitten al in de trein als de naaister komt aanhollen met een ronde doos!

Ze bezoeken nog familie in Den Haag en zien nog even de zee.

Klooster Voorschoten.

In de namiddag komen ze in Voorschoten en begint Judith, gekleed als postulant met het kapje op, aan haar kloosterlijk be staan.

'Morgen mag je uitslapen', zei een novice. 'Je wordt

gewekt met de woorden 'Benedicamus Domino' en je antwoordt hierop met 'Deo Gratias'.

'Toen ik in bed lag, keek ik met voldoening naar mijn Kruisbeeld en mijn wijwatersvaatje. Dan naar de deur, waar mijn zwarte jurk en de zwarte pellerine (schoudermanteltje) hingen.

'Dat heb je alvast bereikt', zei ik zachtjes tegen mezelf met een heerlijke voldoening. Met Gods hulp zou ik zeker nog verder komen. Daar twijfelde ik niet aan.' AB 76

**Klooster Zusters Dominicanessen
van Voorschoten.**

In de 16de eeuw ligt in het dorp bij Voorschoten (Bij-dorp) een hofstede, eigendom van ridder Jacob Oem van Wijngaarden.

Na enkele malen van eigenaar te zijn verwisseld, komt de hofstede in 1697 in bezit van Johan de Bije en Anna Oosthoorn, die er een 'Herenhuizing' op laten bouwen. Hun kinderen verkopen het geheel via een veiling aan Meester Johannes Franciscus Fahrensbach.

Na zijn dood verkoopt zijn weduwe via een veiling in maart 1863 het geheel aan de Congregatie van Dominicanessen van de Heilige Catharina van Siëna. Het bod wordt met financiële steun van Mgr. G. Wilmer, bisschop van Haarlem, gegund op 23 maart 1863. Weduwe Fahrensbach is familie van Zuster Gabriëlle Kervel.

De Congregatie maakt van de buitenplaats een klooster, waarin meisjes die toetreden hun novitiat volgen. Op 20 april 1888 wordt Huize Bijdorp het Moederhuis van de Congregatie.

In 1895 kunnen de Zusters uit donaties een kerk in neogotische bouwstijl aan het complex toevoegen.

Naast vorming van de eigen Zusters, geven ze in een pensionaat onderwijs en vorming – het Rooms Katholieke Instituut Onze Lieve Vrouwe van Lourdes – aan 'jonge juffrouwen van deftige stand'.

In latere jaren wordt het complex uitgebreid met een unit voor verpleging. Bij het complex hoort een begraafplaats.

De spreuk boven de voodeur.

Dominus Qui Incoepit Ipse Perficiat.
De Heer die het begon, Hij moge het voltooien.

De Dominicaan Lect. Drs. Klassieke Talen Antoon Stikvoort schrijft me op 31 januari 2014 het volgende: 'Sint Paulus schrijft aan de Filippenzen in 1,4: Ik ben ervan overtuigd dat hij die dit goede werk bij mij begonnen is, het ook zal voltooien, etc.

De Vulgaat-vertaling geeft hier: 'Confidens hoc ipsum, quia qui coepit in vobis opus bonum, perficiet.'
In de liturgische setting wordt dit een smeekbede: Moge de Heer die (het) begonnen is, het voltooien.' Als 'het' aanduidt het novitiat, dan past dat prachtig boven de ingang van een klooster als Voorschoten!

Enkele opmerkingen:

Dominus betekent God de Heer; niet speciaal Jezus.

Incoepit is een hypercorrectisme, (een taalkundig begrip).

De geplaatste hoofdletters hebben geen bijzondere betekenis.

Het Ipse betekent hier niet zelf: dus 'ipse perficiat' mag niet vertaald worden als 'Hij moge het zelf voltooien'.

Ipse herhaalt met enige nadruk het onderwerp van de zin.'

In de hal van het klooster bevindt zich een gedachtenis-tableau met daarop de namen van 1.330 Zusters Dominicanessen van Voorschoten die vóór 8 mei 2014 zijn overleden. De Congregatie telt nog 65 Zusters. Zie Hoofdstuk 13.

Foto's Zr. L. Groenewegen, O.P.

<p>Literatuur, noten, bijlagen en illustraties.</p>
--

Literatuur

Berg, E. van de & Bosman, F. & Zoest, P. van (2012). *Het geel-witte boekje*. Eerste hulp bij katholieke begrippen. Heeswijk: Uitgeverij Abdij Berne-Heeswijk.

El-Fers, Mohamed (2002). *Vrouwe van Alle Volkeren*. De Maria-zienares van Amsterdam. Amsterdam: De groene Amsterdammer. [Http // groene.nl/2002/26/vrouwe-van-alle-volkeren](http://groene.nl/2002/26/vrouwe-van-alle-volkeren).

Knuvelde, L. (1959). *Maria en de verschijningen te Amsterdam*. 's-Gravenhage: Uitgeversmaatschappij Pax.

Knuvelde, L. (1969). *De geschiedenis van de Vrouwe van alle volkeren*. Amsterdam: Internationale Werkgemeenschap 'De Vrouwe van alle Volkeren', sectie Nederland.

Monteiro, Marit (2008). *Gods Predikers. Dominicanen in Nederland (1795-2000)*. Hilversum: Verloren. Pp. 422-425: Maria

verschijningen aan Ida Peerdeman.

Poorthuis, M. van & Salemink, Th. (2006). *Een donkere spiegel*. Nederlandse katholieken over joden, 1870-2005. Tussen Antisemitisme en erkenning. Pp 144-145.; 229-236.

Noten.

- 1 Geschiedenis van de Congregatie van de H. Catharina van Siëna 1841-1980. (1984). Voorschoten: in eigen beheer. Pp. 22-23.**

Bijlagen

Bijlage 1.

De dominicaan, pater Joseph J.P. (kloosternaam Mathias, Thijs) Frehe wordt in 1890 geboren en begint na zijn priesterwijding zijn pastoraat als kapelaan in de Dominicuskerk aan de Spuistraat in Amsterdam.

Daar ontmoet hij de Jodin Judith Mendes da Costa (1895-1944) die hij, op haar verzoek, vanaf 1918 begeleidt naar het Katholicisme, haar doop in 1923 en naar het kloosterleven van de Dominicanessen in Voorschoten, 1 september 1930.

Zuster Judith beschrijft in haar memoires - hoofdstuk 'In veilige haven' (p. 18 vv) - voorvallen met 'niet gewone lading', zoals een ontmoeting met Jezus (AB 63) en met Maria (AB 65). De reacties van pater Frehe zijn instemmend zakelijk, met reële gevolgen.

Pater Frehe en het dogma van de drie-eenheid.

Zo ook zijn kijk op Judith's worsteling met het dogma van de Drie-eenheid, voor haar extra moeilijk door de Joodse belijdenis in de Sjema: Hoor Israël, de Eeuwige, uw God is een eeuwig Wezen.

AB 25,26: Als Judith aan pater Frehe eindelijk prijsgeeft wat haar is overkomen in de woorden die zij hoorde: 'de

aanbiddelijke wil van God' en er heel blij mee is, zegt Frehe: 'As je verdrietig geweest was, zou ik het niet voor echt gehouden hebben.'

AB 27: 'Toen kwam het er heel ernstig uit: 'Weet je dat je nu al verplicht bent Katholiek te worden, ook al zou je de andere waarheden nog niet geloven.'

Ik knikte en zei enkel: ; Ik wil ook heel graag Katholiek worden!'

Frehe beëindigt zijn lessen in de Apologie en stelt voor nog wat vragen uit de Catechismus te behandelen en dan haar uit te nodigen voor het doopsel, dat Judith vaststelt in haar vakantie op 23 oktober 1923.

Pater Frehe over

'de ontmoeting met Jezus en met Maria.'

In de tijd daarna heeft Judith in 1927 nog twee bijzondere ontmoetingen:

- Met Jezus, die haar bemoedigt in een droefgeestige bui (AB 63) en**
- met Maria, als antwoord op een gebed.**

Ze schrijft: Ik zag dat Maria was gehuld in een paarsblauwe mantel, die ook haar hoofd bedekte. Ze gaf me een arm, deed een stap met me mee, waarna ze onmiddellijk weer verdween. Ook weet ik nog precies de plaats aan te wijzen waar dit gebeurde.' AB 65

Er is geen reactie van pater Frehe vermeld. Uit zijn antwoorden en voorstellen maak ik op dat hij direct en zakelijk spreekt zonder wazigheid vanuit zijn innerlijk. Blijkbaar droeg hij dat in zich want hij werd als biechtvader, zoals in de Jozefkerk te Alkmaar, zeer druk bezocht.

Bijlage 2. De Adva.

Een Te'oedat Hechsjer (kosjer certificaat) hangt in het restaurant. Dit woord duidt op winkels, restaurants die onder toezicht staan van het rabbinaat van de Joodse

**Gemeente (Asjkenazisch) Amsterdam en de Portugees
Israëlietische Gemeente (Sefardisch) Amsterdam.**

Bijlage 3.

Het gedichtje na de eerste retraite. Uden 1925.

**O, bid voor U-zelve en bid voor elkaar
en denkt aan de ouden van dagen,
aan zieken, aan mensen met zonde zo
zwaar.**

O! wilt ook voor hen eens iets vragen.

**Ge krijgt het zo zeker, ge krijgt het zo
vast,
want God is zo goed voor z'n kind'ren.
En vraagt ge soms iets, wat voor u niet
zo past,
Hij zal vast Zijn gaav' niet verminderen.**

**Tot slot nog een bede: och bid ook voor
mij,
die het geloof nog zo pas heeft gekre-
gen,
maar die – ondanks alles – is vrolijk en
blij
als een bloem in de lente-regen.**

Bijlage 4.

Gebedenverbond vor de berking van Israël.

**Het initiatief daartoe werd genomen door de gebroe-
ders Marie-Theodor (1802-1884) en Marie-Alphonse
(1812-1884), zonen van de Joodse bankier Ratisbonne
te Straatsburg.**

**In 1843 richtten zij een congregatie op van vrouwelijke
religieuzen van Nôtre Dame de Sion en in 1855 de con-
gregatie van de priesters van Nôtre Dame de Sion. In
1856 formeerde Alphonse een klein klooster voor de
zusters in het dorp En Kerem bij Jeruzalem.**

De congregaties hebben tot doel 'het terugbrengen van

de Joden naar de katholieke kerk' en 'het bestrijden van de afkeer en haat jegens de Joden, ook in de katholieke kerk.' Vele Joodse meisjes traden tot de zustercongregatie toe. In 1905 richtten de zusters van het moederhuis te Parijs het 'gebedenverbond voor de bekering van Israël' op, dat in 1909 verheven werd tot Aartsbroederschap van Gebed voor de bekering van Israël.

In Nederland heeft nooit een vestiging van de Zusters van Sion bestaan. Wel zetten in 1905 de Zusters Ursulinen in Eijsden zich in als zelatrices. Maar de aandacht voor dit uit Frankrijk afkomstige initiatief was klein. Uitvoerig relaas in het boek van Poorthuis, M. & Salemink, Th. (2006). *Een donkere spiegel*. Nederlandse katholieken over joden, 1870-2005. Tussen Antisemitisme en erkenning. Pp 144-145.; 229-236.

Bijlage 5.

Piet Kasteel (1891-2003) was journalist, staatsman en diplomaat. Hij was gepromoveerd als doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen te Leuven in België op een proefschrift over de gereformeerde politicus en theoloog Abraham Kuyper, dat wordt beschouwd als een standaardwerk.

Hij was vóór de oorlog o.a. parlementair redacteur van het Rotterdamse dagblad *De Maasbode* van 1927 tot 1940. Na de Duitse bezetting van Nederland verrichtte hij spionageactiviteiten voor de geallieerden en week met de ingezamelde kennis over de Duitse bezetter daarna als Engelandvaarder uit naar Groot-Brittannië. Hij maakte deel uit van het Nederlandse kabinet daar als referendaris-minister van Justitie van 1940 tot 1942.

In 1942 werd hij gouverneur van Curaçao tot 1948 en daarna gezant in Chili van 1948 tot 1956 en gezant in Ierland tot 1964. Hij was ambassadeur.

Tot zijn dood op hoge leeftijd (1891-2003) woonde Kasteel met zijn vrouw (tot haar dood) en met zijn zoon Mgr. Karel Kasteel aan de Via della Conciliazione in Ro-

me, op een steenworp van het Vaticaan. Hun gastvrije flat was bekend bij de Nederlandse bisschoppen en bij de velen die zich in de jaren zestig, zeventig, tachtig zorgen maakten om de ontwikkelingen in de Rooms-katholieke Kerk in Nederland. Wikipedia Bijlage 6.

De Messias in het Jodendom.

De Nederlandstalige term MESSIAS is afgeleid van de stam *masjiach* משיח, een Hebreeuws woord dat bijna altijd verwijst naar de inwijding van objecten door middel van zalfolie.

Het werkwoord wordt gebruikt voor de heiliging van personen of objecten zoals het tabernakel. Het zelfstandig naamwoord *masjiach* wordt echter alleen gebruikt voor individuen.

Deze titel wordt in de Hebreeuwse Bijbel voor drie soorten personen gebruikt: profeten, hogepriesters en koningen. In het Jodendom is de Messias vanaf de tweede eeuw vóór Christus een leider die een messiaanse periode van vrede en welvarendheid voor Joden en andere volkeren gaat inluiden, die uiteindelijk leidt tot de eindtijd.

De persoon in kwestie zou afstammen van Koning David en zou het leiderschap van zijn koningshuis herstellen.

De Messias wordt genoemd als belangrijke profeet en koning, onder het voorbehoud dat hij als profeet minder belangrijk is dan Mozes en als koning minder belangrijk dan Koning David.

De aard van het herstel dat de Messias tot stand zal brengen, was in de Oudheid onderwerp van discussie.

Sommigen meenden dat de Messias een oorlogsleider zal zijn (zoals de targoem-vertalers van Numeri), anderen meenden dat het herstel ethisch van aard zou zijn, zoals de auteur van de zeventiende psalm uit de Psalmen van Salomo.

In de Dode-Zeerollen zijn teksten die het optreden van twee Messiassen vermelden.

Verschillende keren in de geschiedenis traden Joden op die aanspraak maakten op de titel van Messias, maar in geen van deze gevallen werd zo'n claim langdurig gesteund binnen het Jodendom.

Een dergelijke Messias was Sjimon bar Kochba, die tussen 132 en 136 een grote opstand tegen de Romeinen leidde. De uitgebreidste discussie van het messianisme is opgenomen in de Babylonische Talmoed (*Sanhedrin* 96b-99a).

Eeuwen later wist Sjabtaj Tzwi (1626-1676 ?) nog grote aantallen joden in beroering te brengen en in onze tijd kan worden gewe-en op Menachem Mendel Schneerson.

De Messias in het Christendom.

In het christendom gelooft men dat de Messias is gekomen in de persoon van Jezus als Christus. De term 'Messias' wordt in het christendom daarom vaak gebruikt om Jezus mee aan te duiden; bekend en veel gebruikt is de combinatie 'door Jezus Christus onze Heer'.

**Kathechismus van de Katholieke Kerk.
(KKK 1995) 439.**

'Talrijke Joden en zelfs sommige heidenen hebben in het optreden van Jezus de wezenlijke kenmerken herkend van de messiaanse zending van David, door God aan Israël beloofd.

Jezus heeft de benaming Messias, waarop Hij recht had, aanvaard, maar niet zonder terughoudendheid, omdat deze door een deel van zijn tijdgenoten begrepen werd volgens een te menselijke, in wezen politieke opvatting. Jezus aanvaardt de geloofsbelijdenis van Petrus en kondigt tegelijk het lijden van de Mensenzoon aan. Hij onthult de inhoud van zijn messiaans koningschap in de transcendente identiteit van de Mensenzoon 'die uit de hemel is neergedaald.' (Johannes 3,13).

Illustraties

**Foto klooster en ingang:
Zr Liduina Groenewegen , O.P.**

Huize Bijdorp Voorschoten